

Сумський державний педагогічний університет

імені А.С. Макаренка

ІІІ інститут педагогіки і психології

Кафедра психології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Математичні та експериментальні методи в психології

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 053 «Психологія»

Освітньо-професійна програма Практична психологія

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

УХВАЛЕНО

Рішенням кафедри психології

Протокол № 1 від 27 серпня 2020 року

Суми - 2020

Загальна інформація про дисципліну

Назва дисципліни	Математичні та експериментальні методи в психології
Викладач (-і)	Ніколаєнко Сергій Олександрович
Профайл викладача (-ів)	https://psy.sspu.edu.ua/index.php/kafedra/sklad-kafedri/36-nikolaenko
Контактний тел.	099 678 2 959
E-mail:	sernickolaenko@gmail.com
Сторінка курсу в Moodle	https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=916
Консультації	Формат особистої зустрічі на кафедрі психології, кожного четверга, 11-00 – 12-20

Анотація до дисципліни

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Математичні та експериментальні методи в психології» є система методів практичного психологічного дослідження.

Міждисциплінарні зв'язки дисципліни: загальна психологія, практикум з психології, історія психології, психодіагностика, теоретичні та методологічні основи психології.

Також дисципліна пов'язана з соціологією, педагогікою, етикою, теорією культури та ін. При вивченні зв'язку з іншими науками про людину слід вказати на зв'язок з іншими науками про людину про використання математичних та експериментальних методів в дослідницьких програмах, при аналізі психічних особливостей людей в системі їх соціальних відносин, у педагогіці при визначенні вихідного рівня розвитку психіки дітей, при дослідженні ефективності програм і методів навчання і виховання.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *знати:*

- основні означення, властивості і формулювання;
- методи розв'язування типових задач з вивчених розділів теорії ймовірностей і математичної статистики;
- особливості становлення експериментального методу в психології;
- принципи і структуру наукового дослідження психіки;
- основні загальнонаукові дослідницькі методи;
- види гіпотез та можливості їх перевірки в експерименті;
- різні підходи до розуміння сутності експерименту та його структури;
- основні проблеми експерименту в сучасній психології;

- типи експериментів та їх особливості;
- основні етапи та характеристики психологічного експерименту;
- види змінних та засоби їх контролю у психологічному експерименті;
- особливості планування психологічного експерименту;
- основні елементи теорії виміру в психології;
- методи якісної та кількісної обробки експериментальних даних;
- можливості кореляційного підходу в психологічних дослідженнях;
- соціально-психологічні та етичні аспекти наукового дослідження;
- напрями експериментального дослідження особистості.

вміти:

- застосовувати набуті знання для розв'язування типових задач з вивчених розділів теорії ймовірностей і математичної статистики;
- визначати, яким методом розв'язувати ту чи іншу типову задачу;
- обчислювати ймовірності настання подій;
- задавати інформацію про випадкові величини в табличному, аналітичному й графічному вигляді;
- знаходити числові характеристики випадкових величин;
- задавати інформацію про розподіл вибірки в табличному, аналітичному й графічному вигляді;
- групувати вибіркові дані;
- знаходити числові характеристики вибірок і варіаційних рядів і оцінки параметрів генеральної сукупності;
- правильно застосовувати статистичні методи для обробки вибірових даних;
- застосовувати експериментальний метод у дослідженнях психічної реальності;
- висувати гіпотези про причинно-наслідкові зв'язки між фактами;
- операціоналізувати гіпотези з метою їх експериментальної перевірки;
- планувати експериментальні та квазіекспериментальні дослідження;
- відбирати досліджуваних у репрезентативні вибірки;
- готувати необхідне обладнання;
- володіти способами фіксації та аналізу результатів дослідження;
- аналізувати й оцінювати валідність проведених психологічних експериментів, достовірність отриманих результатів і можливість їх застосування у психологічній практиці;
- контролювати змінні в експерименті;
- формулювати висновки на основі аналізу результатів дослідження;
- аналізувати наукові звіти про експериментальні дослідження психіки з метою визначення об'єктивності, надійності та валідності отриманих результатів.

Мета і завдання дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Математичні та експериментальні методи в психології» є формування у студентів розуміння теоретичних основ математико-статистичної обробки даних і сутності вибіркового методу

дослідження, уміння планувати психолого-педагогічний експеримент, обирати адекватні методи обробки експериментального матеріалу і коректно їх використовувати.

Завдання дисципліни:

- сформулювати уяву про головні статистичні поняття, властивості імовірнісних об'єктів;
- ознайомити з аксіоматичною побудовою статистичних математичних теорій, навчити оперувати з абстрактними об'єктами та коректно використовувати математичні поняття та символи для вираження кількісних та якісних відношень;
- представити ряд загальноживаних статистичних методів та ознайомити з їх використанням при розв'язанні прикладних психолого-статистичних задач;
- дати навички практичного вирішення навчальних прикладів;
- сформулювати уяву про дослідження, його принципи та структуру;
- ознайомити з процедурою та основними характеристиками психологічного експерименту;
- сформулювати уяву про експериментальні та неекспериментальні плани;
- дати навички інтерпретації і представлення результатів експерименту;
- ознайомити з логікою психологічного дослідження.

Формат дисципліни.

Обсяг дисципліни

Вид занять	Загальна кількість годин
лекції	18
практичні заняття/ семінарські /лабораторні/індивідуальні	22
консультації	2
самостійна робота	48

Ознаки дисципліни

Рік викладання	Курс навчання	Семестр	Кількість кредитів/ годин	Кількість змістовних модулів	Форма контролю	Нормативна/ вибіркова
2020 / 2021	2	4	3 / 90	2	залік	Обов'язкова

3. Результати навчання за дисципліною

- **ПР5.** Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

- **ПР6.** Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.
- **ПР7.** Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.
- **ПР8.** Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.
-
- **РН1.** Розробляти програми психологічних інтервенцій в процесі організації та проведення експерименту в психології, враховуючи вимоги до організації експерименту та складові експерименту.
- **РН2.** Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися при цьому правил вимірювання в педагогіці і психології та спиратися на вимірювальні шкали: номінальну, рангову, інтервальну та шкалу відношень.
- **РН3.** Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки на підставі вимірювання зв'язку та виявлення відмінностей у рівні досліджуваної ознаки.
- **РН4.** Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців за допомогою наочного представлення даних: табуляції, складання таблиць, діаграм, графічного представлення даних.
- **РН5.** Кваліфіковано застосовувати в експериментальних дослідженнях гіпотези та реконструювати психологічної реальності при перевірці гіпотез.

Тематичний план вивчення дисципліни.

РОЗДІЛ 1. Математичні методи в психології

Тема 1.1 Вимірювання, табулювання та подання даних

Тема 1.2 Міри центральної тенденції

Тема 1.3 Вимірювання розсіювання

Тема 1.4 Вимірювання зв'язку

Тема 1.5 Виявлення відмінностей у рівні досліджуваної ознаки

Тема 1.6 Оцінка достовірності зрушень в значеннях досліджуваної ознаки

Тема 1.7 Виявлення відмінностей у розподілі ознаки

РОЗДІЛ 2. Експериментальні методи в психології

Тема 2.1 Становлення і розвиток експериментального методу в психології.

Тема 2.2 Експеримент як метод психологічного дослідження

Тема 2.3 Змінні у структурі психологічного експерименту

Тема 2.4 Гіпотези у психологічному дослідженні

Тема 2.5 Етапи експериментального дослідження психіки

Тема 2.6 Планування експерименту

Тема 2.7 Інтерпретація результатів експериментального дослідження психіки

Тема 2.8 Типи експериментів у психології. Експеримент і квазіексперимент

Політика дисципліни

Відвідування занять (неприпустимість пропусків, запізень). Правила поведінки на заняттях (активна участь в навчальній роботі, виконання необхідного мінімуму навчальної роботи, відключення телефонів на заняттях. Заохочення (додаткові бали за активну участь в роботі наукового гуртка, участі в олімпіадах, конкурсах, наявність наукових студентських публікацій тощо).

Академічна доброчесність

У разі наявності плагіату в будь-яких видах робіт здобувача вищої освіти викладач спрямовує роботу на доопрацювання, а здобувач сумлінно працює над виявленими випадками плагіату та доводить роботу до рівня встановлених стандартів з антиплагіату.

Система оцінювання та вимоги

Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	Надаються повні і змістовні відповіді на всі теоретичні питання курсу. Студент демонструє знання матеріалу, його розуміння, орієнтацію в широкому полі питань з наукової та дослідницької діяльності, знайомство з сучасною науковою літературою. Відповіді на додаткові запитання чіткі, правильні, показують знання та ерудицію студента. Практичні та самостійні завдання виконано в повному обсязі, дано відповіді на всі питання. Матеріал, викладено логічно, послідовно, без помилок, при цьому виявлено здатність студента диференціювати, інтегрувати знання. Студент вільно формулює висновки та узагальнення, самостійно застосовує знання в конкретних науково-дослідницьких ситуаціях. Правильно, охайно оформлено роботи.
В	Надається достатньо повна і змістовна відповідь на всі запитання курсу. Студент показує знання і розуміння матеріалу, знайомство з основною науковою літературою в галузі психологічних досліджень та провадженні наукової роботи. Відповіді на додаткові питання загалом вірні. Наявні несуттєві зауваження щодо змісту та оформлення завдань для практичних занять та самостійної роботи.
С	Матеріал викладається логічно, послідовно. В роботі на практичних заняттях та самостійній роботі є незначні помилки, при цьому студент не знає деяких визначень з

	теми предмету, але може диференціювати, інтегрувати знання. У реферуванні і анотуванні спеціальних текстів відмічені окремі неточності й логічні помилки.
Д	Відповіді на теоретичні питання курсу викладені уривчасто, знання основних тем є поверховим. Відповіді на додаткові питання не завжди правильні, формальні та поверхові. Не дотримано вимог щодо реферування і анотування спеціальних текстів.
Е	Теоретичні питання розкрито не повністю. Студент знає і розуміє тільки основний матеріал, який викладає спрощено і неповно, припускається окремих суттєвих помилок. При відповідях на запитання щодо опанування програми студент почувається невпевнено, збивається, припускається помилок, не має потрібних знань. Реферування і анотування спеціальних текстів виконано не якісно або не в повному обсязі.
Ф	Студент надає відповіді із суттєвими помилками, демонструє поверхове знання і розуміння основного матеріалу, спрощено і непослідовно та механічно викладає матеріал з допущенням істотних помилок. Студент допустив істотні помилки при реферуванні і анотуванні спеціальних текстів.
FX	На запитання студент не може дати задовільних відповідей, припускається грубих помилок або характер відповідей дає підставу стверджувати, що особа неправильно розуміє зміст матеріалу. Повна невідповідність змісту роботи вимогам або робота запозичена, підготовлена не самостійно. Курс не опановано, необхідне його повторне проходження.

Розподіл балів

Поточний контроль														Разом	Сума
Розділ 1							Розділ 22.7								
Т.1.1	Т.1.2.	Т.1.3.	Т.1.4.	Т.1.5	Т.1.6.	Т.1.7	Т.2.1	Т.2.2.	Т.2.3.	Т.2.4.	Т.2.5.	Т.2.6	Т.2.7.	Т.2.8.	100
Поточний контроль														55	
4	4	4	4	4	4	4	3	3	3	3	3	4	4		
Контроль самостійної роботи														45	
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3		3

Відповідно до «Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному

педагогічному університеті імені А. С. Макаренка», ухваленого рішенням вченої ради університету (протокол №10 від 27 квітня 2020 року), затвердженого наказом №178 від 27 квітня 2020 року при оцінюванні результатів навчання з дисципліни можливо перезарахування балів за результатами неформальної та/або інформальної фахової активності студентів (сертифікована участь в конференціях, тренінгах, написання статей, участь в конкурсах студентських робіт, олімпіадах, тощо) що за тематикою, обсягом і змістом відповідають навчальній дисципліні.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Засоби діагностики результатів навчання

Поточний та підсумковий контроль проводяться відповідно до вимог Положення "Про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу", затвердженого вченою Радою СумДПУ ім. А.С.Макаренка (протокол №7 від 23.02.2015).

Методи поточного формативного оцінювання.

Опитування та виступи на практичних заняттях, активна участь в обговоренні теоретичних питань, в проведенні психодіагностичних методик, обробленні та аналізі їхніх результатів, в виконанні, обговоренні та оцінюванні практичних завдань, письмові роботи за розділами, тестування.

Методи підсумкового сумативного оцінювання.

Письмові опитування (тестування). Перевірка індивідуально-дослідницького завдання. Оцінка результатів усної та письмової роботи студента на практичних заняттях. Оцінка виконання індивідуальних практичних завдань.

Підсумковий контроль – залік

Рекомендовані джерела інформації

РОЗДІЛ 1. «Методи математичної обробки в психології»

1.1. Основні

1. Баева Т.Е. Применение статистических методов в педагогическом исследовании: учеб.-метод. пособие для студентов и аспирантов ин-та физ. культуры / Т.Е. Баева, С.Н. Бекасова, В.А. Чистяков. - СПб. : НИИХ, 2001. - 81 с.
2. Гласе Дж., Стенли Дж. Статистические методы в педагогике и психологии. М., 1976. – 496 с.
3. Голикова Т.И., Никитина Е.П., Терехин А.Т. Математическая статистика: Учеб. пособие для студентов-биологов. – М.: Изд-во МГУ, 1981. – 185 с.
4. Горкавий В.К. Математична статистика: навч. посібн. / Горкавий В.К., Ярова В.В. – К.: ВД “Професіонал”, 2004. – 384 с.
5. Грабарь М.И., Краснянская К.А. Применение математической статистики в педагогических исследованиях. – М., 1977. – 136 с.
6. Михайлычев Е.А. Математические методы в педагогическом исследовании. – М.: Высшая школа, 2008. – 196 с.
7. Наследов А.Д. Математические методы психологического исследования. Анализ и интерпретация данных. – СПб.: «Речь», 2004. – 392 с.
8. Сидоренко Е.В. Меторды математической обработки в психологии. – СПб: ООО «Речь», 2003. – 350 с.

1.2. Додаткові

1. Волкова П.А. Статистическая обработка данных в учебно-исследовательских работах / П.А. Волкова, А.Б. Шипунов. – М.: Экспресс, 2008. – 60 с.
2. Горькова К. А., Абрамов Ю. Ш. Факторный анализ: Метод главных компонент. Учеб. пособие. – Л., 1981. – 66 с.
3. Дубров А.М., Мхитарян В.С., Трошин Л.И. Многомерные статистические методы. - М.: Финансы и статистика, 1998. - 352 с.
4. Иберла К. Факторный анализ. – М.: Статистика, 1980. – С. 12 – 162.
5. Кибзун А.И., Горяинова Е.Р., Наумов А.В., Сиротин А.Н. Теория вероятностей и математическая статистика. Базовый курс с примерами и задачами / Учеб. Пособие. – М.: ФИЗМАТЛИТ, 2002. – 224 с.

1.3. INTERNET – ресурси:

1. <http://www.iqlib.ru/book/preview/AC3F98E334214291BF5D4D8AC36499DE> - лекції з математичної статистики
2. http://www.bronnikov.kiev.ua/book_4_21.php - Гласе Дж., Стенли Дж. "Статистические методы в педагогике и психологии"
3. <http://www.statsoft.ru/home/textbook/> - електронний підручник з статистики StatSoft
4. http://6years.net/index.php?do=static&page=Matematika_Statistika – вільний доступ до книг з математичної статистики

РОЗДІЛ 2. Методи експериментальної психології

2.1. Основні

2.1.1. Підручники, посібники:

1. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование / А. Анастаси, С. Урбина. – СПб.: Питер, 2001. – 275 с.
2. Бондарчук О.І. Експериментальна психологія: Курс лекцій / О. Бондарчук. – К.: МАУП, 2003. – 76 с.
3. Бурлачук Л.Ф. Словарь-справочник по психодиагностике / Л. Бурлачук. – СПб.: Питер, 2000. – 440 с.
4. Бурлачук Л. Ф., Морозов С. М. Словарь-справочник по психологической диагностике / Л. Бурлачук, С. Морозов. – Киев: Наукова думка, 1989. – 389 с.
5. Ганзен В.А., Балин В.Д. Теория и методология психологического исследования: практическое руководство / В. Ганзен, В. Балин. – СПб.: СПбГУ, 1991. – 189 с.
6. Гласс Дж., Стенли Дж. Статистические методы в педагогике и психологии / Дж. Гласс, Дж. Стенли. – М.: Прогресс, 2006. – 127 с.
7. Готтсданкер Р. Основы психологического эксперимента / Р. Готтсданкер. – М.: Изд-во МГУ, 2004.- 99 с.
8. Дружинин В.Н. Структура и логика психологического исследования / В. Дружинин. – М.: ИП РАН, 2007. – 178 с.
9. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология / В. Дружинин. – СПб.: Питер, 2008. – 289 с.
10. Константинов В.В. Экспериментальная психология: курс для практического психолога / В. Константинов. – СПб.: Питер, 2012. – 157 с.
11. Корнилова Т.В. Введение в психологический эксперимент / Т. Корнилова. – М.: Изд-во МГУ; Изд-во ЧеРо, 2001. – 109 с.
12. Кэмпбелл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях / Д. Кэмпбелл. – СПб.: Соц. - психол. центр, 1996. – 214 с.
13. Куликов Л.В. Введение в психологическое исследование / Л. Куликов Л.. – СПб, 1994. – 89 с.
14. Общая психодиагностика / Под ред А.А. Бодалева, В.В. Столина. – М.: МГУ, 1987. – 326 с.
15. Максименко С.Д., Носенко Є.Л. Експериментальна психологія / С. Максименко, Є. Носенко. – К: Центр учбової літератури, 2008. – 379 с.
16. Методы исследования в психологии: квазиэксперимент / Под ред. Т.В. Корниловой. – М.: Форум; Инфра. – М., Прогресс, 1988. – 329 с.
17. Психологическая диагностика / Под ред. К.М. Гуревича, Е. М. Борисовой. – М.: УРАО, 2001. – 388 с.
18. Роговин М.С. Психологическое исследование / М. Роговин. – Ярославль, ЯрГУ, 1979. – 299 с.
19. Сидоренко Е.В. Методы математической обработки в психологии / Е. Сидоренко. – СПб.: Речь, 2002. – 139 с.

20. Спиридонов В. Ф. Психология мышления: Решение задач и проблем / В. Спиридонов. – М.: Генезис, 2013. – 319 с.
21. Хикс Ч. Основные принципы планирования эксперимента / Ч. Хикс – М.: Мир, 2012. – 169 с.
22. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник / В. Шейко. – К.: Знання-Прес, 2008. – 229 с.
23. Экспериментальная психология. Т.1. / Редактор-составитель С.С. Стивенс. – М.: Иностранная литература, 1990. – 399 с.
24. Экспериментальная психология / Под ред. П. Фресс, Ж. Пиаже. – М., Прогресс, 1966-1978. – Вып. 1- 9.

2.1.2. Практикуми:

25. Методики диагностики психических состояний и анализа деятельности человека / Под ред. Л.Г. Дикой. – М.: ИП РАН, 2004. – 399 с.
26. Методики социально-психологического исследования личности и малых групп / Под ред. А.Л. Журавлева и Е.В. Журавлевой. – М.: ИП РАН, 1995. – 289 с.
27. Пайнс Э., Маслач К. Практикум по социальной психологии / Э. Пайнс, К. Маслач. – СПб.: Питер, 2000. – 288 с.
28. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии / Под ред. А.А. Крылова, С.А. Маничева. – СПб: Питер, 2000. – 339 с.
29. Экспериментальная психология: Практикум / Под ред. Смирнова С.Д., Корниловой Т.В. – М., 2002. – 329 с.
30. Асмолов А. Г. Движущие силы и условия развития личности / А. Асмолов // Психология личности в трудах отечественных психологов: Хрестоматия. – СПб.: Питер, 2000. – С. 34.
31. Асмолов А. Г. Личность как предмет психологического исследования / А. Асмолов. – М.: Изд-во моек, ун-та 1984. – 139 с.
32. Выготский Л. С. История развития высших психических функций // Развитие высших психических функций / Л. Выготский. – М.: Наука, 1960. – 199 с.
33. Выготский Л. С. Педагогическая психология / А. Асмолов. – М.: Педагогика, 1996. – 218 с.
34. Ганзен В. А. Системные описания в психологии / В. Ганзен. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1984. – 109 с.
35. Горбатов Д.С. Практикум по психологическому исследованию / Д. Горбатов. – Самара: Издательский Дом «БАХ-РАХ-М», 2000. – 248с.
36. Мельников В. М., Ямпольский Л. Т. Введение в экспериментальную психологию личности / В. Мельников, Л. Ямпольский. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1985. – 169 с.

37. Панок В.Г., Титаренко Т.М., Чепелева, Шапарь В. Б., Тимченко А. В., Швыдченко В. Н. Практическая психология. Инструментарий.- Ростов н/д: издательство «Феникс», 2002. – 688с.
38. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии / Под ред. А.А. Крылова, С.А. Маничева. – СПб.: Питер, 2004. – 560с.
39. Психологические тесты / Под ред. А. А. Карелина: В 2 т. – М.: Гуманист. Изд. центр Владос, 2003. - Т.2. – 248с.
40. Психология личности: тесты, опросники, методики. Под ред. Киршевой Н.В., Рябчиковой Н.В. – М.: Геликон, 1995. – 236 с.
41. Реан А. А. Психология изучения личности. Учебное пособие / А. Реан. – СПб.: Изд-во Михайлова В. А., 1999. – 209 с.
42. Сержантов В. Ф. Характер и деструктивное поведение / В. Сержантов. – СПб.: Ривьера, 1993. – 189 с.
43. Собчик Л.Н. Методы психологической диагностики. Вып. 1, 2, 3 / Л. Собчик. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1990.
44. Стреляу Я. Роль темперамента в психическом развитии. [Пер. с польск] / Я. Стреляу – М.: Прогресс, 1982. – 69 с.
45. Шкала прогрессивных матриц Дж. Равена. Методические рекомендации для практического психолога. – Х.: „Ра“, 1997. – 10 с.
46. Штерн В, Дифференциальная психология и ее методические основы / В. Штерн. – М.: Наука, 1998. – 229 с.

2.2. Додаткові

2.2.1. Монографії, збірники, статті:

1. Андреева Г. М. Психология социального познания человека / Г. Андреева. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1997. – 258 с.
2. Бабкина Н.В. Радость познания. Программа занятий по развитию познавательной деятельности младших школьников / Н. Бабкина. – М.: АРКТИ, 2000. – 78с.
3. Государев Н. А. Треугольный человек / Н. Государев. – М.: Молодая гвардия, 1991. – 127 с.
4. Емельянов Ю. Н. Активное социально-психологическое обучение / Ю. Емельянов. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1985. – 186 с.
5. Ефремцева С. А. Тренинг общения для старшеклассников / С. Ефремцева. – К.: Ин-т психологии АПН Украины. – 80 с.
6. Интерпретация и анализ данных в социологических исследованиях / Под ред. В.Г. Андренкова, Ю.Н. Толстой. – М.: Наука, 1987.
7. История становления и развития экспериментально-психологических исследований в России.: Сб. науч. тр. / Под ред. Б.Ф. Ломова, Е.А. Будиловой, В.А. Кольцовой. – М.: Наука, 1990.
8. Юрченко В. М. До проблеми психологічного вивчення сенсорно-перцептивної сфери людини // Проблеми загальної та педагогічної психології: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / [за ред. С. Д. Максименка]. – Т. XIII, част. 6. – Київ. – 2011. – С. 420-429.

2.3. Інформаційні ресурси

1. http://fs1.uclg.ru/books/pdf/1361923086_nikandrov_experimentalnaya_psihologiya.pdf
2. <http://psyfactor.org/lybr10htm>
3. <http://psylist.net/index.html>
4. <http://www.du.edu/psychology/methods/experiments.htm>
5. <http://flogiston.ru/library>
6. <http://psihfak-mggu.narod.ru/psylib.html>
7. <http://psychological.ucoz.ua/load/>
8. <http://psychclassics.yorku.ca/author.htm#r>
9. <http://www.psychology.org/links/Publications/>
10. <http://psy-lit.livejournal.com/131239.html>
11. <http://www.effecton.ru/758.html>
12. <http://psychoexp.ru/>